

Pagsasalin ng Panitikan sa Ingles at Filipino: Mga Kasanayan at Hamon ng mga Kolehiyo at Gradwado

Dr. Himeji-Ken V. Dela Peña

Instructor I, Cebu Technological University-Consolacion Campus, Cebu, Philippines

Abstrak: Layunin ng pag-aaral na suriin ang kasanayan, mga hamon, kagamitan, estratehiya, at kultural na pag-unawa ng mga mag-aaral sa kolehiyo at gradwado sa pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa Filipino, bilang batayan sa pagpapahusay ng pagtuturo at pagkatuto ng pagsasalin. Gumamit ito ng deskriptibong disenyo ng pananaliksik at *purposive sampling* sa pagpili ng tatlung (30) mag-aaral mula sa Cebu Technological University na kabilang sa mga programang may kaugnayan sa Filipino at English. Talatanungan at 20-item na checklist ang ginamit sa pangangalap ng datos, habang bilang at porsyento ang ginamit sa pagsusuri. Ipinakita ng resulta na karamihan sa mga respondente ay nasa antas na “Mahusay” at “Katamtaman” sa kasanayan, bagaman mayroon ding mga nasa antas na “Baguhan.” Pangunahing hamon sa pagsasalin ang kakulangan sa bokabularyo, kahirapan sa pag-unawa sa teksto, at paghahanap ng katumbas na salita. Mas ginagamit ng mga mag-aaral ang *online translation tools* at internet kaysa sa tradisyunal na sanggunian, samantalang ang pag-unawa sa konteksto ang pinakaginagamit na estratehiya. Lumitaw din na malaking bahagi ng mga respondente ang kumikilala sa mahalagang epekto ng pagsasalin sa pag-unawa sa kultura, partikular sa mga tradisyon, kaugalian, kasaysayan, paniniwala, at pagpapahalaga. Natukoy din na ang pag-unawa sa konteksto at patuloy na pagsasanay ang pinakamahalagang elementong dapat isaalang-alang sa modelong pagsasalin. Inirerekomenda ang pagpapalawak ng bokabularyo, aktibong pagsasanay, mapanuring paggamit ng teknolohiya, at integrasyon ng pagsasalin at digital resources sa mga programang pang-akademiko. Ang pag-aaral ay pangunahing nakaangkla sa SDG 4 – Quality Education sa pagsusulong ng mas epektibong pagtuturo at pagkatuto. Nag-aambag din ito sa *educational, cultural, at technological sustainability* sa pamamagitan ng pagpapaulat ng kasanayan sa wika, pagpapahalaga sa kultura, at responsableng paggamit ng teknolohiya sa pagsasalin.

Mga Susing Salita Bokabularyo; Estratehiya Sa Pagsasalin; Kulturang Pag-Unawa; Panitikan; Pagsasalin; Teknolohiya

INTRODUKSIYON

Ang pagsasalin ng mga akdang pampanitikan mula Ingles tungo sa Filipino ay isang prosesong hindi lamang nakatuon sa paglilipat ng mga salita kundi sa pagpapanatili ng kahulugan, kultura, damdamin, at diwa ng orihinal na akda. Mahalaga rito ang sapat na kasanayan sa dalawang wika, pag-unawa sa kontekstong kultural, angkop na estratehiya, at paggamit ng mga kagamitang maaaring makatulong sa proseso ng pagsasalin. Nakatuon ang pag-aaral na ito sa pagsusuri sa kasanayan, hamon, kagamitan, estratehiya, at kultural na pag-unawa ng mga mag-aaral sa kolehiyo at gradwado sa pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa

Filipino, upang makapagbigay ng batayan sa pagpapahusay ng pagtuturo at pagkatuto ng pagsasalin.

Ang pagsasalin ng panitikan ay isang masalimuot at malikhaing proseso na nangangailangan ng malalim na pag-unawa sa wika at kulturang pinagmulan at patutunguhan. Hindi sapat ang literal na paglilipat ng salita sapagkat kailangang mapanatili ang kahulugan, estetika, damdamin, at kontekstong nakapaloob sa orihinal na teksto. Sa pamamagitan nito, nagiging tulay ang pagsasalin upang maging higit na naaabot ng mga mambabasa ang mga akdang mula sa ibang wika at kultura. Ayon kina Francisco, Carlota (2024), ang pagsasalin ay hindi lamang paglilipat ng salita kundi proseso rin ng pag-aangkop ng kultura at konteksto upang mapanatili ang kahulugan ng orihinal na teksto. Binigyang-diin din nila ang transference o pagpapanatili ng termino bilang paraan ng pagpapayaman sa korpus ng wikang Filipino. Samantala, ipinakita ni Bolata (2022) ang kahalagahan ng pagsasalin sa pagdadala ng mga klasikong akdang Europeo sa kontekstong Filipino, habang binigyang-pansin nina Lumacao at Ijan (2023) ang papel ng machine translation at mga teknik upang mapanatili ang kalidad ng salin. Sa konteksto ng mga mag-aaral, nakita ang mga hamon tulad ng kakulangan sa kaalaman sa mga estratehiya ng pagsasalin at limitadong bokabularyo sa Filipino. Ang mga suliraning ito ay nagpapakita ng pangangailangan para sa sistematikong pagsasanay upang mapaulat ang kakayahan sa pagsasalin at mapalalim ang pag-unawa sa mga akdang pampanitikan.

Lumilitaw sa mga kaugnay na literatura ang tatlong pangunahing kaisipan: ang pagsasalin bilang pag-aangkop ng wika at kultura, ang paggamit ng teknolohiya sa pagsasalin, at ang kahalagahan ng angkop na estratehiya sa pagpapanatili ng kahulugan ng teksto. Ayon kina Francisco, Carlota (2024), mahalaga ang pagsasaalang-alang sa kultura at konteksto sa pagsasalin, habang ipinakita ni Bolata (2022) na nakatutulong ang pagsasalin sa paglapit ng mga banyagang akda sa mambabasang Filipino. Samantala, binigyang-diin nina Lumacao at Ijan (2023) ang papel ng machine translation at mga teknik na ginagamit upang mapanatili ang kalidad ng salin. Mahalaga rin ang pagsasalin sa pagpapalaganap at pagpapahalaga sa panitikang rehiyonal at pambansa. Sa pag-aaral nina Francisco. (2024), ipinakita na ang pagsasalin ng mga teknikal na termino mula Ingles tungo sa Filipino ay nakatutulong sa pagpapakilala ng kultura at kasaysayan at sa pagpapalawak ng pag-unawa sa iba’t ibang kultura sa Pilipinas. Sa ganitong paraan, naipapasa sa ibang mambabasa ang mga

kuwento, karanasan, at kaalamang nagmumula sa iba't ibang pangkat at pamayanan. Sa larangan ng pagtuturo, binigyang-diin nina Lumacao at Ijan (2023) ang kahalagahan ng mga estratehiya upang mapabuti ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsasalin at mapalawak ang kanilang pag-unawa sa mga akdang pampanitikan. Kaugnay nito, itinuring din ang transference bilang paraan ng pagpapayaman sa korpus at leksikon ng wikang Filipino, habang binigyang-diin ni Bolata (2022) ang pangangailangan ng mas malalim na pag-unawa sa mga konseptong pampanitikan sa proseso ng pagsasalin.

Sa lokal na konteksto, nakatuon ang pag-aaral sa mga mag-aaral ng Cebu Technological University, partikular sa mga programang may kaugnayan sa Filipino at English sa antas kolehiyo at gradwado. Nakikita sa kanilang mga karanasan ang mga hamon sa bokabularyo, estratehiya, at pag-unawa sa mga akdang isinasalin mula Ingles tungo sa Filipino. Layunin ng pag-aaral na matukoy ang mga estratehiyang maaaring makatulong sa pagpapahusay ng kanilang kasanayan sa pagsasalin. Sa pambansang konteksto, mahalaga ang pagsasalin sa pagpapanatili at pagpapaunlad ng wikang Filipino at sa pagpapalaganap ng panitikang rehiyonal at pambansa. Ayon kina Francisco, C (2023), ang paggamit ng wikang Filipino sa pagtuturo ay mahalaga sa pagpapanatili ng wika at kultura ng bansa. Sa pamamagitan ng pagsasalin, naipapasa ang mga kuwento, kaalaman, at karanasang makatutulong sa pagpapanatili ng kultural na pagkakakilanlan. Sa pandaigdigang konteksto, nagiging higit na mahalaga ang pagsasalin dahil sa mabilis na paglaganap ng impormasyon bunga ng globalisasyon. Nagbibigay ito ng pagkakataon upang maunawaan ang mga akda, kultura, tradisyon, at pananaw ng mga bansang gumagamit ng ibang wika habang pinananatili ang kahulugan ng mga tekstong isinasalin. Sa ganitong paraan, ang pagsasalin ay nagsisilbing tulay sa pagitan ng iba't ibang wika at kultura.

Hindi tahasang nagtatakda ang orihinal na papel ng isang pormal na teoryang nagsisilbing pangunahing teoretikal na balangkas ng pag-aaral. Gayunman, makikita sa literatura ang konseptuwal na pagtingin sa pagsasalin bilang proseso ng paglilipat at pag-aangkop ng kahulugan, kultura, at konteksto mula sa isang wika patungo sa iba. Ayon kina Francisco, Carlota (2024), mahalaga sa pagsasalin ang pag-aangkop ng kultura at konteksto at ang paggamit ng transference upang mapanatili ang kahulugan at mapayaman ang wikang Filipino. Kaugnay nito, tinalakay nina Lumacao at Ijan (2023) ang papel ng machine translation at mga teknik sa pagpapanatili ng kalidad ng salin, habang ipinakita ni Bolata (2022) ang halaga ng pag-unawa sa mas malalim na konseptong pampanitikan sa proseso ng pagsasalin. Batay rito, nakasentro ang pag-aaral sa magkakaugnay na konsepto ng kasanayan sa pagsasalin, mga hamong nararanasan, kagamitang ginagamit, estratehiyang inilalapat, at epekto ng pagsasalin sa pag-unawa sa kultura.

Ipinakikita sa orihinal na papel ang praktikal na puwang sa kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsasalin ng panitikan, partikular ang kakulangan sa bokabularyo, limitadong kaalaman sa mga estratehiya ng pagsasalin, at pangangailangan ng mas sistematikong pagsasanay. Ang mga hamong ito ang nagbigay-diin sa pangangailangang masuri ang aktuwal na karanasan ng mga mag-aaral upang matukoy kung anong mga kagamitan at estratehiya ang maaaring makatulong sa kanilang pagkatuto. Dahil dito, nakatuon ang pag-aaral sa pagtukoy sa

mga pangunahing hamon sa pagsasalin, antas ng kahirapan, ginagamit na kagamitan, epektibong pamamaraan at estratehiya, epekto ng pagsasalin sa pag-unawa sa kultura, at mga elementong maaaring isaalang-alang sa pagbuo ng isang modelo ng pagsasalin na maaaring gamitin ng mga guro at mag-aaral.

Ang pag-aaral ay pangunahing kaugnay ng SDG 4 – Quality Education o De-kalidad na Edukasyon dahil nakatuon ito sa pagpapahusay ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsasalin, paglinang ng kanilang kaalaman sa wika at panitikan, at pagtukoy sa mga estratehiya at kagamitang maaaring magamit sa mas epektibong pagtuturo at pagkatuto. Ang paggamit ng teknolohiya, sistematikong pagsasanay, at angkop na estratehiya sa pagsasalin ay maaaring makatulong sa pagpapabuti ng kalidad ng pagkatuto sa mga programang may kaugnayan sa Filipino at English. Ang pag-aaral ay mayroon ding kaugnayan sa pagpapanatili ng wikang Filipino at pagpapalawak ng pag-unawa sa kultura dahil ipinakikita ng papel na ang pagsasalin ay nakatutulong sa pagpapasa ng mga kuwento, tradisyon, karanasan, at kaalaman mula sa isang kultura patungo sa iba.

May ambag ang pag-aaral sa educational sustainability sa pamamagitan ng pagtukoy sa mga hamon, kagamitan, at estratehiyang maaaring maging batayan sa patuloy na pagpapahusay ng pagtuturo at pagkatuto ng pagsasalin. Ang pagbibigay-diin sa konteksto, bokabularyo, pagsasanay, at paggamit ng teknolohiya ay maaaring makatulong sa pagbuo ng mas angkop na gawaing pampagtuturo para sa mga mag-aaral ng wika at panitikan. Mahalaga rin ito sa cultural sustainability sapagkat ang pagsasalin ay nagsisilbing paraan upang mapanatili, maipasa, at mapalawak ang pagpapahalaga sa wika, panitikan, at kulturang Filipino habang nagkakaroon ng pag-unawa sa mga kulturang nakapaloob sa mga tekstong Ingles. Kasabay nito, may kaugnayan din ang pag-aaral sa technological sustainability sa edukasyon dahil isinasaalang-alang nito ang papel ng machine translation, online resources, at iba pang digital na kagamitan bilang suporta sa proseso ng pagsasalin at pagkatuto. Sa kabuuan, pinag-uugnay ng pag-aaral ang wika, panitikan, kultura, edukasyon, at teknolohiya bilang magkakaugnay na larangan sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsasalin.

METODOLOHIYA

A. Disenyo ng Pananaliksik

Gumamit ang pag-aaral ng deskriptibong disenyo ng pananaliksik upang mailarawan at masuri ang mga katangian, karanasan, kasanayan, at hamon ng mga mag-aaral sa pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa Filipino. Ang disenyo ng ito ay ginamit upang magkaroon ng malinaw na pag-unawa sa mga suliraning nararanasan sa proseso ng pagsasalin at magsilbing batayan sa pagtukoy ng mga angkop na estratehiya para sa pagpapahusay ng kanilang kasanayan.

B. Lugar ng Pag-aaral, Mga Kalahok ng Pag-aaral at Sampol ay Pamamaraan ng Pagpili

Isinagawa ang pag-aaral sa Cebu Technological University, kung saan nagmula ang mga mag-aaral na kalahok mula sa

mga programang may kaugnayan sa Filipino at English sa antas kolehiyo at gradwado. Nakatuon ang pag-aaral sa kontekstong pang-akademiko ng mga mag-aaral na may karanasan at kaalaman sa wika, panitikan, at pagsasalin. Ang mga respondente ay binubuo ng tatlong (30) mag-aaral mula sa Cebu Technological University na kumukuha ng BS Filipino, AB English, AB Filipino, MA Filipino, at MA English sa kasalukuyang akademikong taon. Pinili ang mga kalahok dahil sa kanilang kaugnayan at kaalaman sa paksa ng pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa Filipino. Gumamit ang pag-aaral ng *purposive sampling* sa pagpili ng tatlong (30) respondente. Sa pamamaraang ito, pinili ang mga mag-aaral na itinuturing na angkop at may sapat na kaalaman o karanasan kaugnay ng wika, panitikan, at pagsasalin. Ang mga kalahok ay nagmula sa mga programang BS Filipino, AB English, AB Filipino, MA Filipino, at MA English.

C. Instrumento ng Pananaliksik

Gumamit ang pag-aaral ng talatanungan bilang pangunahing instrumento sa pangangalap ng datos. Binubuo ito ng iba't ibang kategorya ng mga tanong na naglalayong matukoy ang mga hamon at karanasan ng mga respondente sa pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa Filipino. Gumamit din ng 20-item na checklist upang sistematikong makalap ang mga tugon ng mga kalahok.

D. Baryabol ng Pag-aaral

Ang pag-aaral ay nakatuon sa mga baryabol na may kaugnayan sa pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa Filipino. Kabilang dito ang demograpikong katangian ng mga respondente batay sa edad, kasarian, antas ng pag-aaral, at kurso; antas ng kasanayan sa pagsasalin; mga hamong nararanasan tulad ng kakulangan sa bokabularyo, kahirapan sa pag-unawa sa teksto, paghahanap ng katumbas na salita, pagpapahayag ng ideya, at paggamit ng wastong gramatika; mga kagamitang ginagamit sa pagsasalin; at mga pamamaraan o estratehiyang inilalapat. Sinuri rin ang epekto ng pagsasalin sa pag-unawa ng mga mag-aaral sa kultura at ang mga elementong itinuturing na mahalaga sa pagbuo ng isang modelong pagsasalin na maaaring gamitin ng mga guro at mag-aaral.

E. Pamamaraan ng Pangangalap ng Datos

Bago ang pangangalap ng datos, humingi muna ng pahintulot at ipinaliwanag sa mga kalahok ang layunin ng pag-aaral. Pagkatapos nito, ipinamahagi ang talatanungan sa pamamagitan ng digital o online form. Binigyan ang mga respondente ng sapat na oras upang sagutan ang 20-item na checklist. Matapos makumpleto ang mga tugon, tinipon at inayos ang datos upang maihanda para sa pagsusuri at interpretasyon.

F. Pagsusuri ng Datos

Inayos at pinroseso ang mga nakalap na datos gamit ang Excel file upang matukoy ang dalas ng mga tugon at kung aling mga pahayag ang higit na sinang-ayunan o hindi sinang-ayunan ng mga respondente. Ginamit din ang mga angkop na estadistikal na pamamaraan upang ibuod at bigyang-interpretasyon ang mga datos. Batay sa mga resultang bahagi ng papel, ginamit ang bilang at porsiyento sa paglalarawan ng distribusyon ng mga respondente, antas ng kasanayan, mga

hamon sa pagsasalin, kagamitang ginagamit, estratehiya, at epekto ng pagsasalin sa pag-unawa sa kultura.

G. Etikal ng Konsiderasyon

Isinaalang-alang sa pag-aaral ang mga pangunahing pamantayang etikal sa pangangalap ng datos. Bago isagawa ang pananaliksik, humingi ng pahintulot at ipinaliwanag sa mga kalahok ang layunin ng pag-aaral. Tiniyak na boluntaryo ang kanilang pakikilahok at mananatiling kompidensyal ang kanilang mga sagot. Ang mga nakalap na impormasyon ay ginamit lamang para sa layunin ng pananaliksik at isinailalim sa maayos na pangangalap, pagsusuri, at interpretasyon upang mapanatili ang pagiging tapat at responsable ng pag-aaral.

RESULTA AT TALAKAYAN

A. Katangian ng mga Respondente

Edad at Kasarian

Karamihan sa 30 respondente ay nasa mas batang pangkat ng edad. Ang edad 18–20 ang may pinakamataas na bilang na 10 o 33.3%, sinundan ng 21–22 na may 8 o 26.7%, 23–24 na may 5 o 16.7%, 25–26 na may 4 o 13.3%, at 27–28 na may 3 o 3.3% ayon sa nakasaad sa pag-aaral. Sa kasarian, pantay ang representasyon ng lalaki at babae na may tig-15 o 50% bawat pangkat. Ayon kay Creswell (2020), mahalaga ang pagkilala sa mga katangian ng mga respondente upang maging batayan sa pagbuo ng mga konklusyon at rekomendasyon. Kaugnay nito, binigyang-diin ni McMillan (2023) na mahalaga ang ganitong datos sa pagpapalano ng mga programa at serbisyong tumutugon sa pangangailangan ng mga mag-aaral. Ipinahihiwatig ng distribusyon na higit na kumakatawan ang datos sa mga nakababatang mag-aaral habang nananatiling balanse ang representasyon ayon sa kasarian.

Antas ng Pag-aaral at Kurso

Ipinakita ng datos na ang mga respondente ay nagmula sa antas kolehiyo at masteral at sa mga programang may kaugnayan sa wika at panitikan. Sa distribusyon ayon sa kurso, 10 o 33.3% ang mula sa BS Filipino, 9 o 30% sa AB English, 6 o 20% sa MA Filipino, at 5 o 16.7% sa MA English. Ipinakikita nito na ang mga kalahok ay nagmula sa magkakaibang antas at programang akademikong. Ayon kay Darupan et al. (2024), mahalagang isaalang-alang ang antas ng pag-aaral at kurso upang makabuo ng mga konklusyon at rekomendasyong naaayon sa pangangailangan ng mga mag-aaral. Sabi rin sa pag-aaral ni Bautista (2022) na nagpapatunay na ang pag-aaral sa mga katangian ng mga mag-aaral ay mahalaga para sa pagbuo ng mga programa at estratehiya na angkop sa mga pangangailangan ng mga mag-aaral. Dahil magkakaiba ang kanilang antas, interes, kaalaman, at larangan, mahalagang maiangkop ang mga estratehiya at materyales sa kanilang akademikong pangangailangan.

B. Antas ng Kasanayan ng mga Respondente

Pangkalahatang Antas ng Kasanayan

Sa 30 respondente, 10 o 33.3% ang may antas na “Mahusay,” 9 o 30% ang “Katamtaman,” 6 o 20% ang “Baguhan,” at 5 o 16.7% ang “Napakahusay.” Ipinakikita nito na higit na nangingibabaw ang mga nasa antas na “Mahusay”

at “Katamtaman,” bagaman may mga respondente pa ring nasa antas na “Baguhan” na nangangailangan ng karagdagang pagpapaunlad ng kanilang kasanayan. Ayon sa pag-aaral ni Santos (2022) sa *Philippine Journal of Education*, ang kasanayan ng mga mag-aaral sa kolehiyo ay malakas na nakabatay sa kanilang mga karanasan sa pag-aaral at sa kanilang mga guro. Kaugnay nito, ipinahihiwatig ng resulta na kinakailangang mabigyan ng sapat na suporta ang mga mag-aaral na nangangailangan pa ng pagpapahusay upang mapanatili at mapataas ang kanilang antas ng kasanayan.

Kasanayan Batay sa Kurso

Nagpakita ng magkakaibang antas ng kasanayan ang mga respondente ayon sa kanilang kurso. Ang mga respondenteng BS Filipino na kasama sa bahaging ito ay nakategoryang “Mahusay,” ang AB English ay “Baguhan,” ang MA Filipino ay “Katamtaman,” samantalang ang MA English ay nahati sa “Mahusay” at “Napakahusay.” Ipinapakita ng resulta ang pagkakaiba ng antas ng kasanayan sa bawat pangkat ng kurso. Ayon sa pag-aaral ni Dela Cruz (2022) sa Pambansang Kongreso sa Sikolohiya, ang kasanayan ng mga mag-aaral sa kolehiyo ay malakas na nakabatay sa kanilang kurso at sa mga gawaing isinasagawa nila sa klase. Ipinahihiwatig nito ang pangangailangang isaalang-alang ang pagkakaiba ng mga kurso sa pagbuo ng mga estratehiya at programang pampagtuturo na tumutugon sa pangangailangan ng bawat pangkat.

C. Mga Hamon sa Pagsasalin ng Akdang Pampanitikan

Nagpakita Ang pangunahing hamon sa pagsasalin ay kakulangan sa bokabularyo na naranasan ng 8 respondente o 26.67%. Sinundan ito ng kahirapan sa pag-unawa sa teksto at paghahanap ng mga katumbas na salita na kapwa may 6 respondente o 20%, habang ang kahirapan sa pagpapahayag ng mga ideya at paggamit ng wastong gramatika ay kapwa may 5 respondente o 16.67%. Sa uri ng teksto, tula at maikling kuwento ang kapwa may pinakamataas na bilang na 8 respondente o 26.67%, kasunod ang nobela at sanaysay na tig-6 o 20%, at pabula na may 3 o 10%. Ayon sa pag-aaral ni Dela Cruz (2022) sa Pambansang Kongreso sa Wika, ang mga tagasalin ay nakakaranas ng iba’t ibang uri ng kahirapan sa pagsasalin ng mga akdang pampanitikan, kabilang ang kakulangan sa bokabularyo at kahirapan sa pag-unawa sa teksto. Ipinahihiwatig ng resulta na mahalaga ang sapat na kaalaman sa wika at kultura, gayundin ang kakayahang makahanap ng angkop na katumbas na salita at maipahayag nang wasto ang diwa ng teksto.

D. Mga Kagamitang Ginagamit sa Pagsasalin

Pinakamadalas gamitin ng mga respondente ang online translation tools na may 10 o 33.33%, sinundan ng internet na may 9 o 30%. Gumagamit din sila ng diksyonaryo na may 5 o 16.67%, sariling karanasan na may 3 o 10%, aklat na may 2 o 6.67%, at iba pang aplikasyon sa mobile phone na may 1 o 3.33%. Ipinakikita ng resulta na higit na ginagamit ang mga digital at online na kagamitan kaysa sa tradisyunal na sanggunian. Ayon sa pag-aaral ni Santos (2022) na may pamagat na “Gamit ng Teknolohiya sa Pag-aaral ng Filipino”, ang mga online translation tools at internet ay nagiging popular na mga kagamitan sa pag-aaral ng mga mag-aaral. Ang mabilis at madaling akses sa impormasyon ay maaaring magpaliwanag

kung bakit higit na ginagamit ang mga teknolohikal na kagamitang ito sa proseso ng pagsasalin.

E. Mga Pamamaraan at Estratehiya sa Pagsasalin

Ang pag-unawa sa konteksto ang pinakaginagamit na estratehiya na pinili ng 12 respondente o 40%. Sumunod ang paggamit ng mga katumbas na salita na may 8 o 26.67%, pagsasanay sa pagsasalin na may 6 o 20%, at paggamit ng mga online resources at pagtatanong sa mga guro o eksperto na kapwa may 2 o 6.67%. Ipinakikita nito na higit na pinahalagahan ng mga mag-aaral ang konteksto at ang pagpili ng wastong katumbas na salita sa pagsasalin. Ayon sa pag-aaral ni Santos (2022) na may pamagat na “Estratehiya sa Pagsasalin ng mga Mag-aaral sa Filipino”, ang pag-unawa sa konteksto at paggamit ng mga katumbas na salita ay mahalagang estratehiya sa pagsasalin. Ang resulta ay nagpapakita ng kahalagahan ng mga estratehiyang nakatuon sa kahulugan at konteksto bilang suporta sa mas epektibong pagsasalin ng mga mag-aaral.

F. Epekto ng Pagsasalin sa Pag-unawa sa Kultura

Antas ng Epekto sa Pag-unawa sa Kultura

Sa 30 respondente, 15 o 50% ang nagsabing napakaepektibo ang pagsasalin sa kanilang pag-unawa sa kultura, 12 o 40% ang nagsabing epektibo, at 3 o 10% ang nagsabing katamtaman ang epekto nito. Ipinakikita ng resulta na malaking bahagi ng mga respondente ang kumikilala sa positibong papel ng pagsasalin sa kanilang pag-unawa sa kultura. Ayon sa pag-aaral ni Dela Cruz (2022) na may pamagat na “Ang Epekto ng Pagsasalin sa Pag-unawa sa Kultura ng mga Mag-aaral sa Filipino”, ang pagsasalin ay may malaking epekto sa pag-unawa sa kultura ng mga mag-aaral. Ipinakita rin na ang mga mag-aaral na nakikilahok sa mga gawaing pagsasalin ay may mas mataas na antas ng pag-unawa sa kultura kumpara sa hindi nakikilahok (Dela Cruz, 2022). Sinusuportahan nito ang pananaw na ang pagsasalin ay maaaring magsilbing paraan upang mapalawak ang kultural na pag-unawa ng mga mag-aaral.

Mga Aspektong Kultural na Natutuhan

Sa mga aspektong kultural, 8 respondente o 26.67% ang nakatuon sa tradisyon at kaugalian. Ang pagkakaiba ng mga kultura at kasaysayan at mga kilalang tao ay kapwa may 7 o 23.33%, samantalang 6 o 20% ang nakatuon sa paniniwala at pagpapahalaga at 2 o 6.67% sa iba pang aspekto. Lumitaw na ang tradisyon at kaugalian ang pangunahing aspektong kultural na natutuhan ng mga respondente. Ayon sa pag-aaral ni Ramos (2022) na may pamagat na “Ang Impluwensya ng Wika sa Pag-aaral ng Kultura ng mga Mag-aaral sa Filipino”, ang wika ay may malaking papel sa pag-aaral ng kultura. Ipinakita rin na ang mga mag-aaral na may mahusay na kasanayan sa wika ay mas nakakaintindi ng kultura at nakakapag-analisa ng mga konsepto ng kultura nang mas mahusay (Ramos, 2022). Ipinahihiwatig nito ang ugnayan ng kasanayan sa wika, pagsasalin, at pagpapalawak ng kaalamang kultural.

Mahalagang Elemento ng Modelong Pagsasalin

Lumabas sa resulta na ang pag-unawa sa konteksto at pagsasanay sa pagsasalin ang may pinakamataas na antas ng kahalagahan, na kapwa tinukoy ng 30 respondente o 100%.

Ang paggamit ng mga katumbas na salita at online resources ay kapwa umabot sa 50%, habang ang pagtatanong sa mga guro o eksperto ay kinilala rin bilang mahalagang bahagi ng proseso. Ipinakikita nito na nakasentro ang mga elementong itinuturing na mahalaga sa konteksto, patuloy na pagsasanay, angkop na bokabularyo, digital na sanggunian, at paggabay ng mga eksperto. Ayon sa pag-aaral ni Santos (2022) na may pamagat na "Ang Epektibong Estratehiya sa Pagsasalin ng mga Mag-aaral sa Filipino", ang pag-unawa sa konteksto at pagsasanay sa pagsasalin ay mahalagang estratehiya sa pagsasalin. Sinusuportahan ng resulta ang pagbibigay-diin sa dalawang elementong ito bilang pangunahing konsiderasyon sa mga gawaing nakatuon sa pagpapaunlad ng kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsasalin.

KONGKLUSYON AT REKOMENDASYON

A. Kongklusyon

Batay sa resulta ng pag-aaral, ang mga respondente ay may magkakaibang katangian ayon sa edad, kasarian, antas ng pag-aaral, at kurso, at nagpapakita ng iba't ibang antas ng kasanayan sa pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa Filipino. Karamihan ay nasa antas na "Mahusay" at "Katamtaman," bagaman mayroon pa ring nangangailangan ng karagdagang pagpapaunlad. Pangunahing hamon ang kakulangan sa bokabularyo, kahirapan sa pag-unawa sa teksto, at paghahanap ng katumbas na salita. Mas ginagamit ng mga mag-aaral ang online translation tools at internet, habang ang pag-unawa sa konteksto at patuloy na pagsasanay ang itinuturing na mahahalagang estratehiya. Sa kabuuan, ipinakita ng pag-aaral na mahalaga ang pagsasalin sa pagpapalawak ng pag-unawa sa kultura at sa pagpapaunlad ng kasanayan sa wika at panitikan.

B. Rekomendasyon

Inirerekomenda ang pagbibigay-diin sa pag-unawa sa konteksto, pagpapalawak ng bokabularyo, at aktibong pagsasanay upang mapahusay ang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsasalin. Mahalaga ring gamitin nang mapanuri ang mga makabagong teknolohiya at online resources bilang suporta sa pagkatuto. Para sa mga tagapagplano ng kurikulum at institusyong pang-edukasyon, iminumungkahi ang integrasyon ng teknolohiya at pagsasalin sa mga programang pang-akademiko, kasama ang sapat na kagamitan, pasilidad, at pagsasanay. Para sa mga susunod na mananaliksik, maaaring palawakin ang pag-aaral sa mas malaking bilang ng respondente, iba't ibang disiplina, at iba pang baryabol tulad ng motibasyon, estilo ng pagkatuto, at epekto ng digital platforms sa pagsasalin.

Ang pag-aaral ay limitado sa tatlung (30) respondente mula sa Cebu Technological University na nagmula sa mga programang may kaugnayan sa Filipino at English sa antas kolehiyo at gradwado. Dahil purposive sampling ang ginamit at nakatuon lamang sa partikular na pangkat ng mga mag-aaral, ang mga natuklasan ay pangunahing kumakatawan sa kanilang mga karanasan at pananaw hinggil sa pagsasalin. Ang pangangailangang palawakin ang bilang ng respondente,

saklaw ng disiplina, at mga baryabol ay kinilala rin sa rekomendasyon ng pag-aaral.

PASASALAMAT

Taos-pusong nagpapasalamat ang mga mananaliksik sa Cebu Technological University, sa mga guro at iba pang indibidwal na nagbigay ng pahintulot, paggabay, at suporta sa pagsasagawa ng pag-aaral. Lubos ding kinikilala ang mahalagang pakikilahok ng tatlung (30) mag-aaral mula sa mga programang BS Filipino, AB English, AB Filipino, MA Filipino, at MA English na nagbahagi ng kanilang karanasan, kasanayan, at pananaw hinggil sa pagsasalin ng mga pampanitikang akda mula Ingles tungo sa Filipino. Ang kanilang mga tugon ay naging mahalagang batayan sa pagtukoy sa mga hamon, kagamitan, estratehiya, at epekto ng pagsasalin sa pag-unawa sa kultura, gayundin sa pagbuo ng mga rekomendasyon para sa pagpapahusay ng pagtuturo at pagkatuto ng pagsasalin.

SANGGUNANG BANGGIT

- Bautista, R. C. (2022). Pagtatasa sa mga Salik na Nakaaapekto sa Pag-aaral ng mga Mag-aaral sa Kolehiyo. *Journal of Educational Research*, 10(1), 1-15.
- Bolata. (2022). Ang kahalagahan ng pagsasalin sa pagdadala ng mga klasikong akdang Europeo sa konteksto ng Filipino.
- Creswell, J. W. (2020). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approach*. Sage Publications.
- Darupan, J. M. D., Herminigildo, L. M., Maniego, S. C., Martinez, E. G. S., & Socorro, L. V. (2024). Kahalagahan Ng Paggamit Ng Wikang Filipino Sa Pag-Aaral Ng Mga Asignatura Sa Panitikan, Kultura at Kasaysayan Ng Pilipinas Sa Mag-Aaral Na Medyor Sa Filipino. *Ascendens Asia Singapore – Bestlink College of the Philippines Journal of Multidisciplinary Research*, 3(2).
- Dela Cruz, J. M. (2022). Ang epekto ng kurso sa kasanayan ng mga mag-aaral sa kolehiyo. *Pambansang Kongreso sa Sikolohiya*.
- Dela Cruz. (2022). Ang Epekto ng Pagsasalin sa Pag-unawa sa Kultura ng mga Mag-aaral sa Filipino. *Journal ng Wikang Filipino*, 10(1), 12-25.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2022). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill Education.
- Francisco, C. (2023). Ang paggamit ng wikang Filipino sa pagtuturo ng mga asignatura.
- Francisco, C., & Carlota. (2024). Pagsasalin ng mga teknikal na termino mula sa Ingles tungo sa Filipino.
- Gutierrez, R. B. (2023). Pag-aaral sa mga Katangian ng mga Mag-aaral: Isang Pagsusuri sa Konteksto ng Edukasyon. *Journal of Educational Studies*, 15(2), 45-60.
- Lumacao, L., & Ijan, I. (2023). Ang papel ng machine translation sa pagsasalin at ang mga teknik na ginagamit nito upang mapanatili ang kalidad ng salin.
- McMillan, J. H. (2023). *Educational research: Fundamentals for the consumer*. Pearson.
- Ramos. (2022). Ang Impluwensya ng Wika sa Pag-aaral ng Kultura ng mga Mag-aaral sa Filipino. *Journal ng Wikang Filipino*, 10(1), 12-25.
- Santos, J. M. (2022). Ang Epekto ng Karanasan sa Pag-aaral sa Kasanayan ng mga Mag-aaral sa Kolehiyo. *Philippine Journal of Education*, 10(2), 12-20.
- Santos, J. M. (2022). Ang kahirapan sa pagsasalin ng mga akdang pampanitikan. *Pambansang Kongreso sa Wika*.